

POLJOPRIVREDNA POLITIKA U INTERESU KAPITALA

Poljoprivredna politika Hrvatske u osnovnim crtama ne razlikuje se previše od politike u bilo kojoj drugoj grani privrede. Uglavnom se svodi na pogodovanje stranom ali i domaćem privatnom kapitalu kroz razne subvencije i olakšice i to sve na uštrb seljaka koji imaju manje poljoprivredne posjede.

Kako bi uopće postala članicom Europske unije Hrvatska je morala napustiti regionalnu zonu slobodne trgovine (CEFTA) gdje je ostvarivala pozitivnu vanjskotrgovinsku bilancu te se obvezala poštivati europsku poljoprivrednu praksu okrupnjivanja gospodarstava. Po uzoru na SAD gdje prosječno poljoprivredno gospodarstvo zauzima 180 hektara, Europska unija kroz subvencije i poticaje potiče okrupnjivanje i povećanje prosječnog gospodarstva sa sadašnjih 15 hektara po posjedu.

Time se direktno pogoduje velikim privatnim poljoprivrednim koncernima kojima niti jedno hrvatsko gospodarstvo ili poduzeće ne može konkurirati. Embargo na izvoz proizvoda u Rusiju dodatno otežava problem jer zemlje veliki

proizvođači u EU, koji su do sad bili izvoznici u tu zemlju, moraju pronaći gdje plasirati proizvode po sniženim cijenama, što vjerojatno znači pojačan uvoz tih proizvoda u Hrvatsku što će dodatno uništiti domaću proizvodnju. Čak i velike domaće igrače poput Agrokora.

Okрупnjavanje pogoduje Agrokoru

Hrvatska također sudjeluje u procesu okрупnjivanja gospodarstava. Rezultat toga je zatvaranje tisuća obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG) koje u ovim tržišnim okolnostima naprosto nemaju što tražiti. Prema državnom zavodu za statistiku 2010. godine bilo je upisano 230.000 OPG-ova. Četiri godine kasnije, u listopadu 2014. bilo je upisano 186.000 OPG-ova, odnosno 44.000 manje. Svu bezobzirnost ove politike na vlastitoj koži osjetili su i građani male slavonske općine Lipovljani.

Na nedavno provedenom natječaju za dodjelu državnog poljoprivrednog zemljišta, niti jedan poljoprivredni proizvođač s područja općine Lipovljani nije dobio niti jedan hektar zemlje. Zemlja je dodijeljena većim

poljoprivrednim poduzećima iz Daruvara koji je udaljen 70 kilometara te Orahovice udaljene 120 kilometara. S obzirom da se 60 posto stanovništva Lipovljana bavi poljoprivredom, možemo samo pretpostaviti kakve će katastrofalne posljedice od ovoga imati lokalno stanovništvo. A ovakvih primjera je sve više.

Osim zemljišta, država velike koncernefinancirairaznim poticajima. I to uglavnom svake godine iste – one u koncernu Agrokora. Svake godine se poticaju povećavaju. U četiri godine mandata sadašnje Vlade na razne poticaje potrošeno je oko 23 milijarde kuna. Svake godine tvrtke iz koncerna Agrokora dobivaju oko 100 milijuna kuna državnih poticaja. Samo Belje d.d. 2013. godine primilo je 56.393.613 kuna državnih poticaja. Od pet tvrtki koje su dobile najviše poticaja, tri su u vlasništvu Ivice Todorića.

Hrvatska – prehrambeno zavisna zemlja

Osim što cijela poljoprivredna politika direktno pogoduje velikim koncernima poput Agrokora, Todorićeva firma se može služiti

ucjenama i zaprijetiti da će preseliti proizvodnju u neku drugu zemlju ukoliko se smanje poticaju. Tako može legalno reketariti državu, a politika okrupnjavanja zemljišta i prepuštanja državne zemlje velikim igračima dodatno jača utjecaj koncerna poput Agrokora.

No ipak Todorić ne može protiv svojih većih pandana iz Europe. U zadnjih deset godina na uvoz mlijeka i mesa potrošeno je koliko i na gradnju autocesta! Često se busamo u prsa Slavonskim poljima i domaćom proizvodnjom, no podaci pokazuju da je proizvodnja sramotno slaba. U posljednjih desetak godina imamo ogroman prehrambeni deficit. I to skoro tri milijuna eura dnevno. Suočen sa ovom poljoprivrednom krizom, ministar Jakovina je reagirao tako da je carinu na uvoz poljoprivrednih proizvoda još više snizio na radost svojih europskih kolega. Raznim subvencijama i olakšicama na uvoz Europska unija nas ustvari čini ovisnima o uvozu hrane iz velikih poljoprivrednih zemalja.

U prvih 6 mjeseci od ulaska u Uniju iznos hrvatskog poljoprivrednog dohotka bio je 5,475 milijardi kuna što je u usporedbi s godinom prije

pad od čak 12,7 posto, a u usporedbi s 2008. godinom pad iznosi čak 3 milijarde kuna. Uvoz hrane u državi koja ima potencijala hraniti bar četiri puta više stanovnika dosegno je više od 2,5 mlrd. američkih dolara godišnje. To znači da bismo bez toga uvoza doslovno gladovali! Ne samo da trenutno nismo u stanju sebe prehraniti, budućnost bi mogla biti još i gora. O tome govore i podaci o smanjenju količine obradivih poljoprivrednih površina – u 2013. godini obrađeno je 1,25 milijun hektara, dok je u 2010. obrađen 1,31 milijun.

Poticanje uvoza

Dobra slika cijele poljoprivrede je mljekarstvo. Ono je u protekloj godini zabilježilo pad od čak 17 posto. Proizvedeno je 503,8 milijuna kilograma mlijeka što je čak 100 milijuna manje u odnosu na 2012. Takva situacija dovela je do povećanja uvoza za čak četiri puta ili u brojkama to je povećanje od 200 milijuna dolara u odnosu na isto razdoblje 2012. godine. Velike mljekarske tvrtke ucjenjuju domaće proizvođače i ruše cijenu mlijeka uvozom jeftinijeg mliječnog praha koji je osjetno nekvalitetniji, no zato jeftiniji.

Zvuči paradoksalno da 50 posto mlijeka moramo uvoziti, pogotovo kada uzmemo u obzir da sva infrastruktura za proizvodnju već postoji. Unatoč svemu, seljaci zbog sramotno niske otkupne cijene mlijeka ne mogu pokriti ni osnovne troškove proizvodnje. A mljekarskom lobiju to i odgovara zato što im je jeftinije uvoziti prah iz Francuske nego otkupljivati mlijeko iz domaćih farmi i OPG-ova. Sve to dovelo je do rapidnog smanjenja zaposlenih u mljekarstvu. Danas se mljekarstvom bavi samo oko 10.000 OPG-ova, dok ih je prije 15 godina bilo 70.000.

Svi ovi podaci jasno govore da hrvatske poljoprivrede uskoro neće ni biti. Nevjerojatno, ali u zemlji koja ima sve preduvjete da proizvodi nekoliko puta više hrane nego što ima stanovnika, glavnina prehrambenih proizvoda mora se uvoziti. Sve to nije čudno kada se analizira državna politika i ovisnost o milodarima iz Europske unije koje europski birokrati dobrano naplate. I na kraju najveći profit ubiru veliki koncerni, a najdeblji kraj izvuku domaći poljoprivrednici koji sve brže nestaju.

DUKAT – OD TAJKUNSKJE PRIVATIZACIJE DO MULTINACIONALNE EKSPLOATACIJE

Zahvaljujući pokvarenom i koruptivnom sustavu Dukat je danas simbol bogaćenja pojedinca uz velikodušnu potporu države. Luka Rajić tako je preko Dukata zaradio više od 2 milijarde kuna. Priča o njemu pomalo je filmska. Nakon odsluženog vojnog roka Rajić se zaposlio u Dukatu. Zarađivao je sa strane švercom i lagano se bogatio zbog inflacije u državi. No, brzo je shvatio kako zaraditi veće novce. Nakon kupnje hladnjače i nekoliko kamiona, počeo je uvoziti jeftine sireve iz tadašnje Čehoslovačke. Prodavao ih je po višestruko većim cijenama. Zanimljivo da je kilograma sira tada prodavao za 10 maraka. Po

istoj cijeni se sir i danas prodaje kada su cijene svega višestruko porasle zbog inflacije.

Uz Rajića se veže još jedna afera. Naime, jedna od nerazjašnjenih stvari iz tog perioda su i priče da je sudjelovao u promjeni jugoslavenskih dinara za devize u Bosni i Hercegovini. Osim za šverc, kamione je koristio i za prijevoznike usluge Dukatu. No kako je firma bila u teškoćama, dvije i pol godine nisu ga plaćali u novcu već su mu zauzvrat davali dionice. Rajić je uvijek bio blisko povezan i s državnim vrhom. Kada se pripremala privatizacija Dukata, elaborate o procjeni radila je tvrtka

Coning, bivša tvrtka, bivšeg ministra Radimira Čačića. Rajić je 1992. za 20 tisuća tadašnjih njemačkih maraka sudjelovao u kupnji dionica, a kasnije je dionice nastavio kupovati od Hrvatskog fonda za privatizaciju. Tako je u svega par godina uspio steći toliko bogatstvo da je većinski vlasnik Dukata postao 1994. godine uloživši do tada ukupno 10 milijuna maraka.

2007. godine Rajić postaje multimilijarder jer se odlučuje na prodaju Dukata francuskoj multinacionalnoj firmi Lactalis i to za 2 milijarde kuna. Zanimljivo, Rajić nije platio ni lipe poreza jer mu je cijela suma isplaćena u Švicarskoj

gdje se kasnije i preselio. Danas Dukat broji oko 2700 zaposlenika, no često se može čitati o teškim uvjetima u kojima radnici rade. Kako je Lactalisu u interesu jedino multiplicirati dobit, nedavno je djelatnost dostave mlijeka i ostale robe izdvojena i predana novoj tvrtki – La Log. Odmah su procurile informacije da vozači moraju raditi dvije smjene u komadu te ih se prisiljava na lažiranje brojki iz tahografa. Sindikalni povjerenik tako je optužio Upravu da se primanja nisu povećavala već godinama dok cijene njihovih proizvoda stalno rastu.

Otkupna cijena mlijeka također je predmet prijepora jer se ona svake godine smanjivala na štetu seljaka.

Kako bi se još smanjili troškovi svake godine se uvozi sve više mlijeka u prahu. Osim što je lakši i jeftiniji transport takvog mlijeka, od jednog kilograma praha moguće je napraviti osam do devet litara mlijeka koje zadovoljava sve tražene standarde. O točnim podacima koliko je takvog mlijeka uvezeno nemoguće je doći. Zadnji dostupni podaci su iz 2011. godine kada je uvezeno 800 tona

mlijeka u prahu. Ako znamo da je samo godinu ranije uvezeno 699 tona, možemo samo pretpostaviti da se uvoz danas još više povećao. Dukat je danas samo simbol besramnog bogaćenja pojedinca te sredstvo za daljnje bogaćenje francuske multinacionalke. I to na štetu radnika koji zbog što bržeg bogaćenja moraju sve više raditi, seljaka koje je mljekarski kartel uništio i na štetu cijele zajednice koja pije mlijeko i konzumira ostale mliječne proizvode sve upitnije kvalitete.

UNIŠTAVANJE GAVRILOVIĆA – RATNO PROFITERSTVO

Krajem prošle godine otvorena je istraga Državnog odvjetništva protiv Georga Gavrilovića zbog nezakonitog stjecanja vlasništva nad mesnom industrijom Gavrilović devedesetih godina. Prilikom privatizacije tvrtke koja je manjim dijelom nastala od bivšeg vlasništva njegove obitelji nezakonito je stekao najmanje dva milijuna njemačkih maraka, a počinjena šteta višestruko je veća.

Gavrilović je od krajem 1991. godine iskoristio ratnu situaciju i uspio u nakani da se na štetu države okoristi stjecanjem više tvrtki u stečaju vrijednih gotovo 68 milijuna tadašnjih maraka. Ugovorom o prodaji poduzeća u stečaju obvezao se platiti 3,3

milijuna maraka, iako za to plaćanje nije imao novčanih sredstava niti ih je namjeravao osigurati iz privatne imovine. Gavrilović nije uplatio obećani iznos, ishodio je promjenu osnivača, djelatnosti i imena tvrtke trgovačkog društva Gavrilović mesna industrija d.o.o. i upisao se pri tom kao osnivač i direktor novog trgovačkog društva kojemu je istog dana izvršio pripajanje trgovačkih društava u stečaju. Gavrilović je znajući da se na inozemnom računu jedne osobe nalazi novac za potrebe obrane, od tadašnjeg ministra financija zatražio da toj osobi naloži da u njegovu korist uplati dva milijuna maraka, što je i učinjeno. Nakon uplate milijunskog iznosa, Gavrilović je uz dodatni kredit

podignut na temelju imovine tvrtki u stečaju uplatio iznos iz ugovora o kupovini na račun jednog inozemnog trgovačkog društva.

Georg Gavrilović nakon preuzimanja tvornice prodao je i unovčio sve što je mogao. Budući da nije kupio ni pokretnu ni nepokretnu imovinu nego samo ime, nije upisan kao vlasnik i ima sudsko rješenje da nije vlasnik nikakve imovine tvornice Gavrilović. Treći dan nakon Oluje treći dan došlo je do požara u tvornici, za kojeg se sumnja da je podmetnut, ali zbog njega ni tada nije uspjela izgorjeti sva dokumentacija koja dokazuje kriminalne radnje Georga Gavrilovića.

Iskorištavanjem ratne situacije pokušalo se zataškati da je Georgov otac, Đuro Gavrilović još 1967. godine bio isplaćen za tvornicu u iznosu od 14 milijuna američkih dolara, sa 13 posto dionica i nešto zlata. Đuro Gavrilović bio samo 13-postotni dioničar u staroj tvornici. Nakon toga se Đuro Gavrilović odrekao brenda i recepture, potom je otišao u Beč i pokrenuo novi biznis koji je propao te se sedamdesetih godina vratio u Petrinju i zaposlio u tvornici gdje je radio do mirovine.

Stara tvornica Đure Gavrilovića bila je u centru Petrinje i sastojala se od tri stare šupe. 1957. godine su radnici krenuli s projektom izgradnje nove tvornice i pogona koji su se doradivali sve do 1990. godine. Odrekli su se tri mjesečne plaće, davali zajam, podizali skupe kredite i imali male plaće, a sve kako bi se pogon pokrenuo i radio. U mesnu industriju su uložili 550 milijuna njemačkih maraka. Krajem 1990. godine u petrinjskoj je mesnoj industriji bilo zaposleno 2503 radnika, dok je SOUR Gavrilović zapošljavao ukupno preko 5800 radnika.

Nova tvornica napravljena je isključivo iz sredstava radnika. Gradnju su počeli 1961. godine, a tvornica je iz starih šupa preseljena u novu tvornicu 1965. godine. Izgradili su tvornicu koja je prema ocjenama američke inspekcije bila među u tri najbolje tvornice mesnih prerađevina u svijetu, a po tehnologiji, higijeni i stručnom vodstvu prva u svijetu. Radnici su

izgradili to svojim novcima i skupim kreditima banaka i dograđivali sve do 1990. kad je u prosincu te 1990. godine u pogon puštena nova klaonica svinja.

Sva imovina u vidu 500-injak prodajnih mjesta, odmarališta i hotela pripadala je tvornici Gavrilović, odnosno radnicima. Ipak, krajem 1989. godine uprava Gavrilovića odlučila je dokapitalizirati poduzeće te izaći na svjetsku burzu dionica. Početkom 1990. Ekonomski Institut izradio je procjenu vrijednosti mesne industrije Gavrilović koja je sa svim pripadajućim nekretninama i pokretninama procijenjena na 1,7 milijardi dolara.

Tvornica Gavrilović je s nekad 53 tisuća tona proizvedenih mesnih prerađevina, nakon Georgova preuzimanja spala na 8000 tona i to uglavnom od sirovina koje uvozi iz Španjolske, Argentine i to smrznutih iz robnih rezervi kojima su istekli rokovi trajanja. Puris kojeg je također dobio od Linića za kunu nakon godinu i pol doveo je do likvidacije. Princip uništavanja na račun privatnog bogaćenja kod obitelji Gavrilović pokazao se i više nego uspješan.

Obitelj Gavrilović je 2004. skupa s Vindijom, Podravkom, Krašom i Lurom preuzela trgovački lanac Diona u stečaju. Gavrilovići su 2007. postali jedini vlasnici, a u nekoliko godina prodali su skoro sve od stotinjak Dioninih trgovina. Godine 2010. preuzeli su franšizu McDonald'sa,

odnosno njihovih 16 restorana u Hrvatskoj. McDonald's posluje preko tvrtke Globalna hrana, koja je lani imala dohodak od 282,6 milijuna kuna i 27,5 milijuna kuna dobiti. Tvornica Gavrilović imala je 2013. 509,4 milijuna kuna prihoda i 20,8 milijuna dobiti.

Nasljednicima Đure gavrilovića ni to nije dovoljno pa su odlučili podnijeli su tužbu protiv Hrvatske arbitražnom sudu u Parizu tražeći odštetu od 300 milijuna eura i povrat nekretnina za koje smatraju da im pripadaju, a radi se o 446 stanova u Hrvatskoj i nekoliko lokala. Georg Gavrilović je pak u New Yorku je pokrenuo arbitražni postupak kojim od Hrvatske traži naknadu za navodno neostvarenu dobit od 300 milijuna eura. Istovremeno je podnio i zahtjev za povrat svih nekretnina Gavrilovića – oko 2000 stanova, robne kuće, ranije hotela, petrinjske tržnice i drugih nekretnina, pa čak i nekih gradskih nogostupa.

Na sustavno uništavanje petrinjske mesne industrije radnici su nebrojeno puta upozoravali kao i na izvršenu privatizacijsku pljačku. Ipak, nijedna institucija nije reagirala sve dok Gavrilović nije zbog pohlepe tužio državu. Ovaj igrokaz oko arbitraže i istrageneće doprinosi uništavanju radnih mjesta čiji se broj do sad smanjio tek na nekoliko stotina, a kapital će i dalje diktirati uvjete uništavanja posrnulog petrinjskog mesnog diva.

KAKO SU OPIJENI KAPITALIZMOM UNIŠTILI BADEL

Kao jedan od najvećih proizvođača alkoholnih pića, Badel je oduvijek bio meta svakoj vlasti kojoj je tvornica služila kao bankomat za izvlačenje novca, financiranje skupih predizbornih kampanja i potplaćivanje moćnika, ali i meta krupnog kapitala koji je u Badelu vidio potencijalnu zlatnu koku (ponovno za izvlačenje novca) zbog svojih proizvoda s izvoznim potencijalom.

Badel se godinama predstavljao kao simbol uspješnosti domaćeg kapitalizma. Početkom dvijetisućitih firma je redovito ostvarivala dobit i tu dobit onda koristila za širenje tvrtke i izvoz proizvoda u Europu i Aziju. No tržišna pravila uskoro su ih i uništila. Preduvjet za širenje bila je kupnja novih postrojenja. Nakon kupnje Kalničkih voda u koje je uloženo preko 250 milijuna kuna te Eurobeva koji je kupljen za 160 milijuna kuna, opijena uspjehom uprava je očekivala povećanje proizvodnje i izvoz na veća tržišta.

Naravno, plan je propao u startu. Ne samo da Badel nije plasirao proizvode u inozemstvo nego je izgubio primat i

u Hrvatskoj. Hrvatske dućane poharala su jeftina alkoholna pića iz njemačkih tvornica kojima je politika "slobodne trgovine" širom otvorila vrata i kojima nije problem poslovati s gubitkom ako će to dugoročno uništiti konkurenciju i maknuti potencijalnu prijetnju.

Zbog svega toga obveze Badela samo prema državi do 2009. narasle su na 130 milijuna kuna zbog čega su založene sve Badelove nekretnine. Ante Perković, bivši direktor poduzeća jedan je od najzaslužnijih za skoro uništenje nekad uspješnog poduzeća. Zbog potpisivanja štetnih ugovora Perković je direktno oštetio Badel za 50 milijuna kuna. Osim što su vino i ostale sirovine otkupljivali po višestruko većim cijenama od tržišnih, kvaliteta tog vina je bila toliko loša da se ono moglo koristiti samo za destilaciju.

Nepovoljni ugovori i skupi bonusi

Koliki su bili razmjeri pljačke Badela pokazuje podatak da je na cifru od 46 milijuna kuna koji su isplaćeni kooperantima, Perković sebi uzeo 25 milijuna kuna bonusa. Badel se pamti i po još jednom propalom planu tadašnje HDZ-ove vlasti. Zbog

duga na poreze i trošarine, Država je 2011. godine preuzela Badel u sklopu pompozno najavljivanog "modela C" kojim se planiralo preuzeti sve tvrtke od kojih je Država imala velika potraživanja.

Iako je Vlada najavljivala spašavanje brojnih tvornica, Badel je ostao jedina koja je vraćena Državi u sklopu tog modela. Kasnije se pokazalo da je to napravljeno kako bi se na vodeća mjesta postavili stranački lojalni ljudi koji su i dalje gomilali dugove, a za nagradu su si isplaćivali velike bonuse. Država je odmah po preuzimanju vlasti na čelo firme postavila Zvezdanu Blažić koja je uskoro opozvana s te pozicije. Za nagradu je dobila 2,1 milijun kuna otpremnine, 100.000 eura životnog osiguranja, osobni automobil te mjesto pomoćnice ministra poljoprivrede!

Kada je Kukuriku koalicija došla na vlast te između sebe "dijelila" državnu imovinu, Badel 1862 došao je u nadležnost Čačićevog HNS-a. Odmah na prvoj izvanrednoj skupštini izabran je četveročlani Nadzorni odbor. Sva četiri mjesta pripala su zagrebačkim HNS-ovcima Mati Iličiću, Darku

Štefančiću, Igoru Perglu i Draganu Hristovu. Za predsjednika uprave postavljen je Ivo Markotić, blizak Čačićev prijatelj.

Nova privatizacija i nužna alternativa

Markotić se u svom životopisu može pohvaliti da je bio direktor Slavonske banke koja je završila u stečaju. Nakon toga postavljen je za direktora Centar banke Zagreb, koja je sanirana sa 50 milijuna kuna proračunskog novca i također završila u stečaju. Prije stečaja, Ivo Markotić je pod sumnjivim okolnostima dao kredit Radimiru Čačiću. Nakon stečaja, nagrađen je

mjestom u Badelu.

Iako je stečaj firme izbjegnut, država sada grozničavo traži "strateškog partnera" koji će Badel dokapitalizirati s novih 150 milijuna kuna. Iako se čini potpuno suludim prodavati tvornicu koja je sanirana i u koju su uloženi novci kako bi se proizvodnja očuvala, vlast sada pod jako sumnjivim okolnostima prodaje Badel i to u trenutku kada on napokon posluje s dobitkom! Znakovito je i to što je javni poziv za prodaju tvornice poništen bez konkretnog objašnjenja. Pretpostavlja se da se cijena Badelovih dionica ovako namjerno ruši kako bi se novom

vlasniku osigurala povoljnija kupnja tvornice koju je Država preuzela dok je bila u gubitku, i koju prodaje kada su gubici sanirani i kada ista posluje s dobitkom.

Sustavno uništavanje firme radi interesa nekolicine direktno se tiče i oko 500 zaposlenika te oko 1500 kooperanata koji ovise o Badelu. Upravo je njima najviše u interesu da Badel opstane. Rješenje tako nije privatizacija, već o budućnosti tvornice moraju odlučivati radnici i to ne putem tržišnih pravila koja su ih skoro uništila, već u korist zajednice i svih koji od ove proizvodnje ovise.

PIVSKA INDUSTRIJA: "ZLATNA KOKA" PREDANA PRIVATNICIMA

Ekonomska praksa u svim postsocijalističkim zemljama je vrlo slična: privatizacijska pljačka bila je modus operandi, a sve se pravdalo floskulama o slobodnom tržištu i često medijski romantiziranoj priči o sposobnim vlasnicima koji puno bolje upravljaju imovinom od države. Privatizacijska pljačka dakako nije samo standardni obrazac u tranzicijskim zemljama. Slobodno tržište kao glavni kapitalistički postulat često je korišteno kao izlika za mutne poslove svugdje u svijetu, a kako je svaka privatizacija pljačka, pa taman ona bila odrađena zakonito i po svim

pravilima slobodnog tržišta, najbolje pokazuje primjer privatizacije pivske industrije u Hrvatskoj.

Devedesetih godina najprije su se privatizirale najprofitabilnije i najsigurnije grane industrije. Odmah nakon banaka, već krajem 1993. godine, dok je još trajao rat, privatizirane su sve tri tada najveće hrvatske pivovare; Zagrebačka, Karlovačka i Panonska, odnosno danas Carlsberg pivovara. Privatizaciju domaćeg dijela industrije koja samo u Europi proizvodi 386 milijuna hektolitara piva, plaća 51 milijardu eura poreza te indirektno

zapošljava preko dva milijuna ljudi zaista se može nazvati jedino pljačkom.

O pivarstvu ovise brojna radna mjesta

U Hrvatskoj se uz industriju piva posredno vežu ugostiteljske i hotelijerske usluge te posebno trgovačke djelatnosti pa se može reći da je preko 100.000 radnih mjesta vezano uz pivsku industriju. Tome treba pridodati i poduzeća specijalizirana za distribuciju pa je navedeni broj i znatno veći. Kako je konzumacija

piva stabilna, a tehnološki proces jednostavan, industrija zahtijeva malo ulaganja i donosi veliki profit. Ali čak je i takve firme očigledno moguće uništiti kao što pokazuje primjer Jadranske pivovare iz Splita.

Jedina pivovara u Dalmaciji privatizirana je 2000. godine, a tvornicu je kupila Pivovarna Laško uz koju su se godinama lijepile afere. Trinaest godina nakon privatizacije poduzeće je likvidirano, a sva imovina rasprodana. Upravo je imovina, odnosno 60.000 četvornih kvadrata bilo glavni razlog nagle propasti nekad uspješne tvornice koja je godišnje prihodovala oko 20 milijuna eura. Time je otpušteno 220 radnika direktno, a posredno je izgubljeno još 245 radnih mjesta u transportu i distribuciji.

Nacionalizacija umjesto stranog monopola

Tri najveće Hrvatske pivovare u rukama su stranog kapitala, što ne čudi jer najveći europski proizvođač piva, Njemačka, kontrolira većinu tržišta. Odmah nakon Njemačke druga zemlja po proizvodnji piva je Velika Britanija. Njihove se tvornice rapidno šire, i to najviše prema zavisnim ekonomijama poput Hrvatske gdje jeftino i jednostavno mogu doći do novih tvornica i samim time do većeg tržišnog kolača. Kako tri najveće domaće pivovare uključuju oko 85 posto industrije piva jasno je da se manje pivovare moraju boriti za sitni preostali dio kolača. Uz praktički monopol i neograničene resurse velike pivovare troše enormne novce na

marketing i bombardiranje potrošača reklamama.

Osim što u ovim odnosima domaće pivovare nemaju nikakve šanse, okrupnjivanjem i udruživanjem velikih pivovara ta šansa za opstanak na tržištu se još više smanjuje. Jedina ispravna solucija tako je nacionalizacija svih pivovara. Jedino kada radnici kao jedini legitimni vlasnici kojima je jedinima u interesu boljitak poduzeća budu upravljali svojim tvornicama, iskorijenit će se pljačka i gomilanje ekstraprofita na uštrb potrošača i radnika. Tada dobit neće ubirati samo tri velike pivovare, niti će dobit biti jedini preduvjet koji će suditi o uspješnosti i samoj opstojnosti tvornica.

KRAŠ NIJE SAMO SLATKA PRIČA

Kraš je najveća hrvatska tvrtka koja se bavi proizvodnjom i prodajom slastičarskih proizvoda, a također je i jedna od najvećih u jugoistočnoj Europi, s proizvodnim pogonima i u istočnoj Europi, te Slovačkoj i Češkoj. Kraševo postojanje veže se uz tvornicu Union osnovanu 1911. godine. Nakon nacionalizacije 1945. godine tvornica je drastično povećana i mijenja ime u "Kraš", po heroju NOB-a Josipu Krašu koji je poginuo u borbi protiv Ustaša u Karlovcu. Danas je Kraš potpuno

privatizirano društvo, ali ovdje je privatizacija tekla malo drugačije nego u drugim tvrtkama.

Kraš se često navodi kao primjer "uspješnog radničkog dioničarstva" zbog toga što se primijenio tzv. ESOP program (Employee Stock Ownership Plan), koji je nastao sredinom 19. stoljeća u SAD-u kao zamjena za mirovine. Taj je model, doduše, napušten 1930-ih godina u doba gospodarske krize zbog svoje

neefikasnosti, jer propadanjem firme propada i mirovinski fond koji drži dionice. Danas je ESOP sustav malo izmijenjen, te dionice kupljene na taj način služe kao dodatak mirovini ili otpremnini. Funkcionira tako što radnici neke tvrtke preko ESOP fonda (u ovom slučaju Kraš ESOP) kupuju dionice vlastite tvrtke.

Zbog kupovine preko ESOP fonda, dionice ne glase na ime i prezime radnika, te radnik njima ne može

upravljati, već tim dionicama upravlja ESOP fond, isplaćuje radnicima dividendu (ali ne u svim slučajevima), a pravo na upravljanje radnici stječu tek u slučaju odlaska u mirovinu ili otkaza. S obzirom na to da radnici ne upravljaju kupljenim ili stečenim dionicama, ne možemo ESOP model nazivati radničkim dioničarstvom ni u kojem slučaju, a uz to Hrvatska nema pravni niti fiskalni okvir po kojem bi taj oblik dioničarstva trebao funkcionirati.

Gubitak tržišta

Tvrtka Kraš se dobro držala na tržištu do nedavno, no 2009. godine počinje zapadati u krizu kada domaći proizvođači počinju gubiti prvenstvo na tržištu slatkiša, što se dogodilo zbog novih pravila o uvozu koji su omogućili stranim proizvođačima, u prvom redu iz Turske, uvoz više od 22.000 tona finalnih proizvoda bez carine. Istovremeno su domaći konditori plaćali visoke carine na uvoz sirovina kao što su šećer i mliječna mast što je dovelo do golemih gubitaka u poslovanju.

Ali postavlja se pitanje zbog čega se domaći proizvođači ne oslanjaju na domaće sirovine. Hrvatska je u to doba još imala 4 šećerane, a šećer je bio jedan od glavnih izvoznih proizvoda, stoga ga je sigurno bilo dovoljno da se zadovolje potrebe domaćih tvornica. No to naravno nije jedini razlog zbog kojeg je Kraš izgubio primat na domaćem tržištu. Drugi događaj koji je potresao domaće konditorsko tržište je bila nepripremljenost na izlazak iz CEFTA-e, te ulazak u EU, zbog čega je izvoz u Jugoistočnu Europu naglo pao, a domaći proizvodi više nisu mogli ostati konkurentni jer su tržište ponovo preplavili strani proizvodi sa Zapada čije su cijene pale i uvoz bio olakšan.

Mnogi ekonomisti vole tvrditi da Kraš zapada u krizu zbog prevelikih radničkih plaća što je u svakom slučaju

neuvjerljiva tvrdnja kada se radi o firmi s 40 milijardi kuna dobitka po godini, a o tome koliko "dobro" stoje radnici u proizvodnji govori i činjenica da upravitelji u medijima odbijaju odgovoriti na pitanje kolike su zapravo radničke plaće. Istovremeno se nitko ne osvrće na višestruko preplaćene članove uprave, od kojih neki imaju plaće od skoro 60.000 kuna!

Uprava uništava tvrtku

Povrh svega toga se uz Kraš vežu i brojne afere kojima se mogu pohvaliti članovi kratkovidne uprave, na čijem je čelu do 2011. godine bio predsjednik Hrvatske gospodarske komore – Nadan Vidošević. Umjesto ulaganja u tvrtku i izbacivanje novih proizvoda, Vidošević i druge glavešine su se dosjetile puno jednostavnijeg načina kako se okoristiti na račun firme. Naime, kada se planiralo graditi tzv. Krašograd, ekopark kod Pisarovine, članovi uprave su od 500 namijenjenih hektara za Krašograd na svoje ime kupili otprilike 150 hektara poljoprivrednog zemljišta.

Po kvadratnom metru je to zemljište vrijedilo 2-3 kuna, ali s izgradnjom infrastrukturnih sadržaja na račun tvrtke je tom zemljištu vrijednost skočila od 20 do 100 kuna po kvadratu (cijene zemljišta u okolici se kreću od 40 do 90 kuna), što ispadne da su članovi uprave ubrali oko

100 milijuna kuna takvim zahvatom. Današnji Krašograd zjapi prazan i ponekad služi za održavanje vjenčanja i momačkih večeri, što svjedoči o tome koliko je to bila smisljena investicija. Nakon što je USKOK pokrenuo različite procese protiv Vidoševića, ostali članovi uprave su iznenada darovali svoje zemljište u sklopu Krašograda samoj tvrtki, osim Vidoševića koji tom imovinom ne može raspolagati zbog krivičnih postupaka koji se vode protiv njega.

To nije naravno jedini primjer bogaćenja članova uprave na račun firme. Tu je još i Tomislav Ljutić koji je uz pomoć pozicije u upravi i raspoložuci Kraševim kapitalom putovao po Nizozemskoj (dogovarajući poslove s tvrtkom Cake concept), Poljskoj i Srbiji, pod krinkom širenja tržišta i rada u marketingu, ali zapravo dogovarajući sebi poslove za novu tvrtku koju je otvorio pod imenom "Mali biskviti" s temeljnim kapitalom od samo 20 tisuća kuna, a kasnije mu je HBOR odobrio kredit od 20 milijuna kuna koji je trebao biti primijenjen za razvoj i marketing brenda "Životinjsko Carstvo", s čime je ošteti Kraš u velikoj mjeri.

Ako se u budućnosti nastavi ovakvo rukovođenje Krašem, možemo očekivati propast velikog proizvođača, a i gubitak mnogih radnih mjesta.

ŠALJITE NAM VIJESTI IZ SVOJE FIRME!

Šaljite nam svoje viđenje borbi u vlastioj firmi, ali također i razmjenite iskustva o svojoj borbi s drugim radnicima koji su u sličnoj situaciji ili bi se u njoj mogli zateći. Vaša iskustva služe prije svega kao pouka drugim radnicima da izbjegavaju greške ili da nauče nešto o uspješnim metodama koje ste primijenili, ali vaša iskustva također daju drugim radnicima i osjećaj da nisu sami, da postoje tisuće drugih koji su u istoj situaciji kao i oni.

Impresum: Crvena akcija

e-mail: info@crvena-akcija.org